

Povinnosti a pravomoce prezidenta Petra Pavla jako vrchního velitele ozbrojených sil

9.3.2023 - | Ministerstvo obrany ČR

Povinnosti a pravomoce prezidenta Petra Pavla jsou směrem k vojákům poměrně omezené.

V čele armády totiž stojí generální štáb, který ji řídí. Jeho náčelníkem je generálmajor Karel Řehka. Civilní řízení a demokratickou kontrolu armády pak zajišťuje Ministerstvo obrany s ministryní Janou Černochovou. Jaké pravomoce tedy prezident ve vztahu k armádě skutečně má, jaké povinnosti na něj "zbývají"?

Prezident jako vrchní velitel ozbrojených sil podle Zákona o ozbrojených silách ČR:

1. schvaluje základní vojenské řády,
2. jmenuje a odvolává náčelníka Vojenské kanceláře prezidenta republiky,
3. propůjčuje čestné nebo historické názvy vojenským útvarům a vojenským zařízením,
4. propůjčuje bojové prapory vojenským útvarům a vojenským zařízením.

Pravomoci prezidenta ČR podle Ústavy České republiky:

Pravomoc s kontrasignací - Rozhodnutí prezidenta v rámci pravomocí s kontrasignací vyžadují spolupodpis předsedy vlády či jím pověřeného člena vlády. Za tato rozhodnutí je odpovědná vláda.

- **Jmenuje a povyšuje generály**

Tuto pravomoc má prezident jak vůči armádě, tak i vůči bezpečnostním sborům - Policie ČR, Hasičský záchranný sbor, Celní správa, apod. V armádě jsou čtyři generálské hodnosti (brigádní generál, generálmajor, generálporučík, armádní generál) a v bezpečnostních sborech tři (brigádní generál, generálmajor, generálporučík). Obdobou práva jmenovat a povyšovat generály je i právo prezidenta odejmout generálskou hodnost (degradace) za úmyslné zvlášť závažné porušení služebních povinností. Do prezidentovy velitelské pravomoci patří i právo jmenovat náčelníka generálního štábu armády. Toto právo je upraveno zákonem o ozbrojených silách.

- **Je vrchním velitelem ozbrojených sil**
- **Přijímá vedoucí zastupitelských misí**

Další aktivity ve vztahu k vojákům:

Bezpečnostní rada ČR

Co se obrany a ochrany státu týká, prezident má také právo účastnit se schůzí Bezpečnostní rady státu, vyžadovat od ní a jejích členů zprávy a projednávat s ní nebo jejími členy otázky, které spadají do jejich působnosti. Bezpečnostní rada státu je orgánem poradním a přípravným, který vládě navrhuje opatření v oblasti bezpečnosti.

Služba v cizích ozbrojených silách

Klíčovou roli pak prezident ve vztahu k vojákům hraje v případě, že chce český občan sloužit v cizích ozbrojených silách - může, ale jen se souhlasem prezidenta republiky. Žádost se podává prostřednictvím Ministerstva obrany, které ji předloží prezidentu s vyjádřením ministerstva

zahraničních věcí a ministerstva vnitra.

Bojová zástava

K 8. květnu nebo 28. říjnu propůjčuje prezident republiky na návrh ministra obrany ČR útvaru ozbrojených sil, tzv. bojovou zástavu. Jde o symbol vojenské cti a statečnosti.

- V případě, že by nastal stav ohrožení státu nebo válečný stav, disponuje prezident nařizovací mocí v rámci mimořádných opatření. To v praxi znamená například, že:
- Prezident neodpovídá za přípravu a zajišťování obrany státu; odpovědnost nese vláda. Prezident je pouze informován a konzultován ve věcech přípravy a zajišťování obrany státu nebo při realizaci opatření, jež mají prověřit systém zabezpečení obrany státu.
- Úloha prezidenta v rámci přípravy strategických plánů obrany a bezpečnosti ČR má pouze konzultativní povahu.
- Prezident udílí na základě vlastního posouzení žádosti občanů ČR povolení k jejich vstupu do ozbrojených sil cizích států (§ 54 branného zákona). Povolení, které může prezident kdykoli odvolat, pozbývá automaticky platnosti při vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu.
- Cizím státním příslušníkům může prezident udělit povolení ke vstupu do ozbrojených sil ČR i za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu.

Jak to bylo v minulosti

Pravomoce a povinnosti československých a českých prezidentů ve vztahu k armádě se měnily napříč roky, a to i v souvislosti s historickými událostmi. Pro srovnání přinášíme ještě přehled kompetencí prezidenta republiky jako vrchního velitele z let 1918-1939. „Díky pravomocem, které vyplývaly z ústavní listiny, byl prezident nadán vysoce závažnými možnostmi ovlivňovat celkovou brannou politiku země. Šlo především o právo mít zásadní vliv na činnost Nejvyšší rady obrany státu (NROS), která existovala v letech 1933–1939,” vysvětluje Karel Straka, historik Vojenského historického ústavu. Šlo o zvláštní výbor členů vlády, jenž posuzoval nejvýznamnější záležitosti celkové obranné strategie země a branné moci. Prezident měl právo této radě předsedat, účastnit se jejích schůzí, jmenovat a odvolávat její členy na návrh předsedy vlády, svolávat radu a vyžádat si od ní zprávu z oboru její působnosti.

Prezident měl také právo předsedat Armádnímu poradnímu sboru (APS), jež zřídil svým rozkazem z roku 1932. V tomto případě šlo o konzultativní kolegium vysokých představitelů vojenské správy s mnohem užším kompetenčním rámcem než v případě NROS, limitovaným jen na resort Ministerstva národní obrany. Úkol APS spočíval v projednání všech zásadních témat, souvisejících s brannou mocí, to znamená s její organizací, výcvikem, mobilizací, tvorbou nástupních a operačních plánů, materiálním zabezpečením a přizpůsobením komunikací podle potřeb obrany státu. APS existoval v letech 1932–1939. „Vzhledem k tomu, že se prezident republiky účastnil zákonodárné činnosti, existovala zde další možnost k ovlivňování výsledné podoby právních norem, které souvisely s branným zákonodárstvím. Této eventuality mohl využívat prostřednictvím práva vyjadřovat připomínky k návrhům zákonů a zákony podepisovat. Kompetence prezidenta republiky jako vrchního velitele veškeré branné moci se velmi široce a na vzestupných úrovních rozprostíraly od jednotlivostí individuálního charakteru až po úplnou brannou strategii,” dodává Straka.

Vojáci při dnešní inauguraci vystřelili ze salvových kanonů

Vojáci dopoledne umístili čtyři kanony na Petřín, odkud výstřely zazněly po složení slibu a ve Vladislavském sále na Pražském hradě začala hrát státní hymna. Speciálně upravené protitankové kanony vz. 52 ráže 85 mm má ve své výzbroji Posádkové velitelství Praha od 90. let 20. století.

Čestné salvy vypalují čtyři kanony, přičemž v každé hlavni je 11 speciálně upravených odpalovacích komor. Do dvou kanonů vojáci vloží 11 výbušek, do dalších dvou kanonů výbušek deset. Výbušky jsou napojeny na odpalovací zařízení, které postupně aktivuje vždy současně dva kanony, aby byly rány zdvojené a v případě selhání, aby vyšla alespoň jedna rána. Celkem tak zazní 21 salv.

V České republice se salvy střelí kromě inaugurace prezidenta také třeba při vojenské přísaze, při státním pohřbu nebo při významné zahraniční návštěvě.

- Ozbrojené síly České republiky tvoří tři složky armády: Armáda ČR, Vojenská kancelář prezidenta republiky, Hradní stráž. Jejich hlavním společným úkolem je obrana státu proti vnějšímu napadení a zajišťování bezpečnosti. Další úkoly pak vyplývají z mezinárodních smluvních závazků, samotnou činnost kontrolují ústavní a další zákonem stanovené orgány.

<https://mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/povinnosti-a-pravomoce-prezidenta-petra-pavla-jako-vrchniho-velitele-ozbrojenych-sil-242561>